

Statsvetenskapliga förbundet

FÖRBUNDSREDAKTÖR: MAGNUS ERLANDSSON

Förbundsredaktören har ordet

I handen håller du nu ett temanummer av Statsvetenskaplig tidskrift, med fokus på de svenska politiska partierna. Även dessa så kallade förbundssidor – ett av Statsvetenskapliga förbundets fönster ut mot sina medlemmar och en plats för diskussion om svensk statsvetenskap och dess utövare – viks denna gång åt politiska partier och dess politiker. Men vinkeln på följande sidor (och som denna gång mer tjänar som förbundsredaktörens eget fönster än förbundets), blir istället *på vilket sätt och med vilka konsekvenser svenska statsvetare deltar i den offentliga debatten om landets partier och politiker.*

På armlängds avstånd

Statsvetare, liksom andra forskare från andra vetenskapliga grenar och discipliner, blir ibland rådfrågade och konsulterade som en del i den politiska beredningen och de deltar inte sällan i olika policyprocesser som utredare, utvärderare, bollplank och kommentatorer. Men statsvetarens ord och rekommendationer väger oftast lätt när de politiska avvägningarna och vägvalen sedan görs av de röstande, av partierna, och av politiker i regering och riksdag – och skam vore väl annars,

givet de demokratiska principer vi bekänner oss till, i ett land där demokratin förverkligas genom partier, inte ”experter”.

Det finns därtill många exempel på när våra partier och politiker markerar distans till mer eller mindre explicita påbud från forskarsamhället. När SNS Konjunkturråd i januari i år presenterade sin senaste skrift¹ avslutade finansminister Anders Borg sina kommentarer med att säga ”SNS bör inte göra fler sådana här rapporter”². När förre statsministern Göran Persson gavs tillfälle att tycka till om en av Globaliseringsrådets många forskarförfattade texter³ hette det att ”det är en intressant och välskriven rapport – jag har egentligen bara problem med alla förslag i den”. Och det ljumma mottagande som just Globaliseringsrådets slutrapport fick av den sittande regeringen skvallrar om ett missnöje med rådets rekommendationer och kanske också med formerna med vilka de tagits fram och lanserats. Forskare hålles kort alltså, men som sagt, på goda grunder, om man värnar de politiska partiernas ensamrätt att (åtminstone i slutändan)

1. SNS Konjunkturråd (2010), *Konjunkturrådets rapport 2010: Råd till en finansminister*, Stockholm: SNS Förlag.
2. Dagens Nyheter (2010), *Ekonomi: En bra finansminister råder sig själv*, publicerat 2010-01-23.
3. Möller, Tommy & Erlandsson, Magnus (2009), *PM till statsministern – om vikten av effektiva politiska institutioner i globaliseringens tid*, rapport till Globaliseringsrådet.

Har du synpunkter på förbundssidan eller vill lämna bidrag är du välkommen att kontakta förbundsredaktören via e-post Magnus.Erlandsson@score.su.se eller telefon: 0708-954500.

dan) formulera, presentera, implementera – och ta ansvar för – politik.

Statsvetare som stildomare

Nu var det inte statsvetarnas egenskaper som mer eller mindre framgångsrika kritiker eller inspiratörer i policyformulering som skulle vara ämnet här, utan den mer snäva rollen som utläggare och bedömare av partiers och politikernas förhållanden som organisationer och personer (möjligen med åtminstone indirekta konsekvenser för vilka partier och politiker som väljs och för den politik de sedan kan föra). Och jag börjar med att ge en handfull exempel på omdömen, och recept, från några av de statsvetarkollegor – de flesta dock med professors titel – som inte drar sig för att kommentera just politikernas och partiernas ageranden.

Ulf Bjereld menade nyligen i en debattartikel – kallad "Frifräsande bloggare hotar partierna inifrån" – att det fortfarande finns "alltför många politiker och kampanjstrateger som inte förstår de sociala mediernas logik eller hur den kommunikationsteknologiska utvecklingen förändrar villkoren för det politiska livet". Bjereld säger i samma artikel att "Urban Ahlin gav stenåldern ett ansikte när han (DN 26/10-08) kritiserade Pär Nuder för att i sina memoarer vara alltför frispråkig". Rådet från Bjereld direkt till det socialdemokratiska partiet blir att bejaka den nya medielogiken "och våga släppa varumärket utan att samtidigt tappa de värden om frihet, jämlikhet och solidaritet som varumärket har sin grund."¹

Bjereld är ledamot av förbundsstyrelsen för Sveriges kristna socialdemokrater (Broderskapsrörelsen), och möjligen ska

1. Bjereld, Ulf (2010), *Frifräsande bloggare hotar partierna inifrån*, i Expressen den 13 maj 2010.

hans råd också ses som en partikamrats och inte bara en statsvetares. Inläggen på Bjerelds egen blogg får kanske inte samma spridning som en artikel i Expressen, men i denna blogg kan vi läsa om en tv-sänd debatt i Agenda (den 8 maj 2010) mellan Mona Sahlin och Fredrik Reinfeldt: "[M]an får lätt bilden av att Reinfeldt tror att det inte finns något problem i världen som inte kan lösas med hjälp av skattesänkningar. Kanske att t o m vädret blir bättre med sänkt skatt", och att "Mona Sahlins bästa gren är ideologi. Bara ett jämlikt samhälle kan vara pluralistiskt, var en bra oneliner".²

Mer tvärsäkert än prövande

Peter Esaiasson kommenterade ett annat möte mellan Sahlin och Reinfeldt (i SVT Aktuellt den 3 maj 2010), med orden att Reinfeldt saknade argument: "Det var mycket avklätt. Reinfeldt verkade inte veta vad han skulle säga".³ Tidigare, i en kommentar till sjukförsäkringsdebatten, hävdade samme Esaiasson att borgerliga politiker skyllde på Försäkringskassans anställda. "Att skylla på någon annan, i det här fallet myndigheten, är politikernas strategi nummer ett. Det är inte så intellektuellt snyggt, men opinionsmässigt är det effektivt".⁴

Svend Dahl, doktorand i statsvetenskap, menade i en nätpublicerad replik (på ett inlägg av Anne-Marie Pålsson om partieliternas makt över riksdagens ledamöter), att det centrala för den enskilde poli-

2. Bjereld, Ulf (2010), *Mona Sahlin och Fredrik Reinfeldt i "duell"*, bloggpost den 9 maj 2010, <http://ulfbjereld.blogspot.com>.

3. Svenska Dagbladet (2010), "Reinfeldt verkade vara frustrerad". *Experter om gårdagens duell mellan Reinfeldt och Sahlin*, publicerat 2010-05-04.

4. Svenska Dagbladet (2009), *Försäkringskassans anställda kräver ursäkt*, publicerat 2009-12-09.

tikern är ”att se till så att man maximerar sina möjligheter till maktinnehav”¹.

”Då blir det också naturligt att lojalt ställa upp när partiledningen kasserar gamla hjärtefrågor. Ett sådant perspektiv (...) kan hjälpa oss att förstå varför nästan inga moderater protesterar mot partiledningens ständiga omprövningar av den egna politiken, varför inga folkpartister protesterat när socialliberalismen ersatts med batongliberalism eller varför det rödgröna samarbetet för det flesta miljöpartister är helt okontroversiellt.”²

Furstespeglar i tidningar och blogg

Många statsvetare kände sig kallade att ge sin syn på den så kallade Schenström-affären när denna dominerade mediernas bevakning av den då nytillträdde regeringen. Olof Ruin utdelade då rådet att ”i stället för att försöka sopa problematiken under mattan, borde statsministern rakt upp och ner ha sagt ’det här var inte bra’(...) Nu valde han att bagatellisera saken, det gör saken värre för honom.”³ Reinfeldt tycks ha lyssnat på uppmaningen – bara några dagar senare säger han så här om uppgifterna att en av hans övriga statssekreterare misstänkts för skattebrott: ”Det inträffade är inte bra”⁴.

Att Reinfeldt hade svårt att ge klara besked under turbulensen efter sin statssekreterares krogbesök kommenterades också av Sören Holmberg: ”Frågan alla

ställer sig nu är hur det står till med hans omdöme”⁵.

Mitt sista exempel här på vad vi kanske kan kalla statsvetenskaplig frispråkighet är Henric Oscarssons kommentar till Mats Odells etikett ”Tobleronepolitik” på oppositionens förslag om 9 miljarder kronor till skola, vård och omsorg – ett uttalande som enligt Oscarsson ”saknade den elegans, kvickhet och det nyhetsvärde man kan förvänta sig av ett motståndarkritiskt angrepp från en erfaren och ansvarstaggande politiker. Uttalandet kunde i själva verket ha varit *frambrölat av vilken döbloggare som helst*”⁶ (min kursivering).

Efterfrågade och ofta förekommande

Ovan listades bara ett litet och kanske inte representativt urval av några statsvetares tankar, synpunkter och åsikter om politiker och partier, klippta ur artiklar, intervjuer och bloggar. Det kunde varit betydligt fler förstås, och om jag hade velat fånga alla åsikter som statsvetare ger luft åt i tidningar, radio, tv och på internet hade antalet träffar säkert blivit flera tusen under samma period.⁷ Tanken är att jag med dessa exempel som fond ska försöka inleda ett resonemang och kanske starta – eller i så fall snarare fortsätta – ett meningsbyte om konsekvenserna av svenska statsvetares deltagande i den offentliga de-

1. Dahl, Svend (2010), *I svensk politik vinner partiet*, publicerat på makthavare.se den 3 mars 2010, <http://www.makthavare.se/2010/03/03/svend-dahl-i-svensk-politik-vinner-partiet/>
2. Ibid.
3. Dagens Nyheter (2007), *Statsvetare: "Klokt beslut"*, publicerat 2007-10-31.
4. Dagens Nyheter (2007), *Reinfeldt: "Inte bra"*, publicerat 2007-11-02.
5. Aftonbladet (2007), *Statsvetare: "Ett dräpslag mot Reinfeldt"*, publicerat 2007-10-31
6. Oscarsson, Henric, *Odellemakten*, bloggpost den 28 april 2010, <http://www.henricoscarsson.com/2010/04/odellemakten.html>.
7. Enligt Kjell Goldmann uttalade statsvetarprofessorer sig i de ledande svenska medierna i genomsnitt 1,3 gånger per dag under perioden december 2002 till maj 2004. Se Goldmann, Kjell (2005), *Statsvetenskap som yrke*, Lund: Studentlitteratur.

batten, om än bara när det gäller landets partier och politiker.

I några av de mediestrategiska råden ovan skönjs möjligen en lätt slagsida åt vänster¹, även om svenska samhällsvetare generellt tycks befinna sig i den politiska mittfåran². Å andra sidan borde det inte vara några problem med eventuella slagsidor, om bara statsvetarnas politiska preferenser görs tydliga. Det finns ju flera statsvetare i landet som är uttalade partisympatisörer eller till och med aktiva politiker, och flera, särskilt bland de yngre, i statsvetarprofessionen skyltar ganska obesvärat med sina politiska sympatier och värderingar på Facebook, debattinlägg eller i TV-soffan. Om bara läsare, lyssnare och studenter är medvetna om risken – eller möjligheten – att vissa av utsagorna *kan* vara färgade av statsvetarens politiska hemvist finns väl inget hinder att uppmana statsvetare att tycka till när frågorna ställs? För visst kan vi förutsätta kritiska mediekonsumenter bland tv-tittare och tidningsläsare, liksom värderande elever i föreläsningssalarna? För inte kan väl några frifräsande bloggare hota statsvetenskapen inifrån (om nu en lite orättvis jämförelse tillåts)?

Ransonering eller frikostighet

Eller är det kanske så, som några hävdar, att medielogikens dramaturgi bara tillåter ensidiga argument och förenkling och att statsvetare därmed borde hålla sig för goda för att överhuvudtaget delta?³ Och finns det en risk – som för vissa inte är värd att ta – att ”en överexponering med-

1. Se Berggren, Niclas, Jordahl, Henrik & Stern, Charlotta (2009), *The political opinions of Swedish social scientists*, i Finnish Economic Papers, 2009, vol 22, issue 2, pages 75-88.
2. Svenska Dagbladet (2009), *S-statsvetare, V-sociologer och FP-ekonomier*; publicerat 9 februari 2010.

för att varje statsvetarframträdande kommer att tillmätas mindre tyngd i samhällsdebatten”⁴? Uppmaningar till återhållsamhet med liknande argument har riktats från bland andra statsvetarprofessorerna Olof Ruin och Kjell Goldmann.⁵ Medan anmaningar till mer aktivitet från statsvetarna på debattsidor och i tv-soffor kommer från bland andra Svend Dahl, själv flitigt förekommande kommentator.

Dahl berättar i en debattartikel att han visserligen får uppskattande kommentarer från kollegor efter medieframträdanden, ”men samtidigt pratas det på akademiska konferenser, och i sociala sammanhang, lite föraktfullt om de samhällsvetare som ofta uttalar sig i medierna.”⁶ Dahl argumenterar för att förmågan att föra ut sin forskning på nationella debattsidor eller i tv borde vara lika relevanta bedömningsgrunder vid tillsättning av forskar- eller lärartjänster som publicering i internationella tidskrifter.⁷

Rättvisande kriterier

Men all statsvetenskap får inte tv-producenter och debattredaktörer att hoppa lika högt av upphetsning. Frågor från journa-

3. Bergstrand, Mats (2007), *Statsvetarnas kommunikationsproblem*, i Statsvetenskaplig Tidskrift 2007, årg 109, nr 1, s 60. Se även Wockelberg, Helena (2005), *Statsvetarna och massmedia*, i Statsvetenskaplig Tidskrift 2005, årg 107, nr 3, s 301.
4. Bergstrand, Mats (2007), *Statsvetarnas kommunikationsproblem*, i Statsvetenskaplig Tidskrift 2007, årg 109, nr 1, s 60.
5. Bergstrand, Mats (2007), *Statsvetarnas kommunikationsproblem*, i Statsvetenskaplig Tidskrift 2007, årg 109, nr 1, s 60; Goldmann, Kjell (2005), *Statsvetenskap som yrke*, Lund: Studentlitteratur; Jonsson, Sandra & Westerdahl, Karolina (2006), *Ingen jeppe från gatan – experter i valbevakningen*, C-uppsats, Mittuniversitetet i Sundsvall.
6. Dahl, Svend (2007), *Professorer ska debattera*, i Expressen den 27 april 2007.
7. Ibid.

lister som bevakar svensk politik kommer rimligtvis oftare till de statsvetare som i sin forskning intresserat sig för partier, opinionsbildning, val och ledarskap, än till dem som ägnar sin forskartid åt statsförvaltningens organisering. Vissa statsvetare tycks också ha lättare än sina kollegor att formulera sig snabbt och slagkraftigt. Den statsvetare som inte är riktigt säker, vrider och vänder på argumenten som sutte hon på ett seminarium (och likt den kinesiska kommunisten Zhou Enlai svarar ”det är det alldeles för tidigt att uttala sig om” på frågan om konsekvenserna av den franska revolutionen), den hamnar nog på redaktionernas svarta lista.¹ De internationella tidskrifternas kriterier är kanske trots allt mer transparenta och rättvisa än de som gäller för publicering på DN Debatt.

1. Wockelberg, Helena (2005), *Statsvetarna och massmedia*, i Statsvetenskaplig Tidskrift 2005, årg. 107, nr 3, s 301.

Och frågan är som sagt i vilken utsträckning en debattsida eller en replik verkligen ger utrymme för att ”föra ut sin forskning”. Att skylla på någon annan, är det verkligen ”politikens strategi nummer ett”, som Esaiasson hävdade ovan? Är Mona Sahlins bästa gren ”ideologi”, som Bjereld vill ha det till? Och föreställningen att politikens viktigaste drivkraft är makten i sig, som Dahl framställer det – nog är det en omdebatterad och för många forskare högst kontroversiell idé?

I något av tidskriftens kommande nummer fortsätter diskussionen om statsvetarna och massmedia – och då genom att vi låter några av de politiker och partier som betygssätts ge sin syn på saken.

MAGNUS ERLANDSSON
STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
OGH SCORE, STOCKHOLMS UNIVERSITET